

AZ ELSŐ GARNITURA

EMLÉKEZÉS A RÉGI VÁROSHÁZI UJSÁGÍRÓGÁRDÁRA

Pásztor Mihály

nem mindig nyájas olvasót.

Széchenyi István: Pesti por és sár

Az első ember, aki a mi mesterségünkbe beláratotta magát, alighanem *Széchenyi István* volt, aki a „*Pesti por és sár*” című tanulmányában igen gyöngédtelenül bánik el fővárosunk köztisztaságával. Az öreg *Marich* Agoston bácsi, a „*Pesti Napló*” egykori főtörrelője, — akiről az a legenda járta, hogy ő szedte ki *Deák Ferenc* híres „husvétii cikké”-t is — szóval az öreg *Marich* bácsi mesélte, hogy a régi időben *Salomon Ferenc*, a történetíró volt a „*Pesti Napló*” várospolitikusa. Hébe-korba cikket írt hol a gázgyár, hol a gázszerezés ellen; rendszeres, mindennap megjelenő fővárosi rovatot azonban a „*Pesti Napló*” akkoriban még nem adott. A kommunális ügyekkel elsőnek a „*Pester Lloyd*” foglalkozott állandó rovatban.

Megszületik a fővárosi rovat

A 70-es esztendő elején a nagy építőláz és gründolási járvány kiforgatta Budapest régi egyszerű mivoltából; 1870-ben életrekelt a közmunkatanács; 1873-ban fuzionált Pest-Buda és Óbuda, s bár a bécsi krach meggyöngyítette az építkezések és a városfejlődés tempóját, de mégis egy új világ kezdődött akkor Pest-Budán. Az embereket egyre jobban kezdte érdekelni, hogy *mi történik a tornyos városházán és hogy a Sugár-út építése hányadán van?! Szóval a 70-es esztendők fejlődése kreálta a fővárosi rovatot; először a *Lloydban*, azután a *Neues Pester Journal*-ban. A városi rovat akkoriban két-háromsoros referátuma volt a bizottsági üléseknek és a közgyűlésnek; akkor még az árlejtési hirdetésekre fektette a súlyt a két német ujság kommunális rovata, melyet a *Lloyd*-nál egy *Ligeti* nevű volt katonatiszt, a *Journal*-nál pedig *Devecseri* nevű ujságíró szerkesztett.*

Mikor *Légrády* Károly „*Pesti Hírlap*”-ja megindult: az már komolyabban nézett szeme közé a városi dolgoknak. *Légrády* Károly maga is városatyja volt, a gázgyári szerződések meghosszabbításának egyik legnagyobb ellenzője; a városházi közgyűlés egyik féleletes kritikusa, akinek különösen kedve telt abban, hogy lapjának publikumát minél részletesebben informálja, hogy mi történik a városházán.

Márkus József, Bárczy István és Festetich Géza gróf, mint városházi tudósítók

A 80-as évek végén és a 90-es esztendőben ismét új garnitúrt „csinálja” a napilapokban a „fővárosi ügyeket”. A „*Pesti*

Napló” fővárosi rovatának vezetője *Márkus József*, a későbbi főpolgármester; a „*Buda-pesti Hírlap*”-é *Eszláry* Sándor, későbbi előjáró; a „*Magyarország*”-nál *Bárczy* István, később *Festetich* Géza gróf írják a városi rovatot, míg a „*Magyar Hírlap*” városi rovatvezetője *Hajnal* István, aki ugyan testestől-lelkestől ujságíró, azonban az ujságírás mellett két másik foglalkozása is van. Ő a Magyar Földhitelintézet archiváriusa, ezenkívül pedig szerkesztő-tulajdonosa a főváros hivatalos lapjának, a „*Fővárosi Közlöny*”-nek. Ehhez a régi gárdához tartozott még *Hermann* Sándor is, a „*Magyar Esti Lap*” tudósítója, akiről azt regélték, hogy *már reggel 8 órakor ott volt Karmayer Károly polgármester titkárának a hivatalában*. A polgármesteri titkár természetesen ilyen korán még nem volt a városházán. A kitűnő *Hermann* Sándort azonban a polgármesteri titkár távolléte nem zavarta. Leült a titkár székébe; kényelmesen átnézte a polgármester postáját és lapja számára kiszedegette belőle mindazokat az érdekességeket és szenzációkat, amelyekre a „*Magyar Esti Lap*” publikuma kíváncsi volt. Szerencsére sem *Hermann* Sándor, sem a lap publikuma nem volt túlságosan kíváncsi természetű.

Rózsa Károly, Geley, Bodor, Verbói, Possel, Guthi és mások

Mikor 31 esztendővel ezelőtt a szerkesztőm első ízben küldött el a városházára: én már megint teljesen új ujságíró-garnitúrát találtam itt.

A *Buda-pesti Hírlap* és *Esti Ujság* városi rovatának már akkor *Rózsa* Károly, a Gázművek nemrég elhunyt vezérigazgatója volt a szerkesztője; a *Magyarország*-é *Geley* József; a *Pester Lloyd*-hoz akkor került *Vukovári* Albert és a *Neues Pester Journal*-t a városházán dr. *Bodor* Zsigmond képviselte, aki tulajdonképpen orvos volt és akit a pácienseitől csábított el az ujságírás. Az *Ujság* publikumát *Toma* Szilárd informálta a városi ügyekről, a *Magyar Híradó* nevű nyomtatott ujság városi referense *Siposs* Sándor volt; én viszont a *Pesti Napló* városi rovatát csináltam.

Később ez a társaság megnőtt *Guthi* Imrével, a *Pesti Hírlap* rovatvezetőjével, *Possel* Gusztávval, a *Neues Politisches Volksblatt* és *Verbói* Árminnal, a *Neues Buda-pesti Abendblatt* munkatársával. Anyoni bizonyos, hogy a napilapok mai, modern formájú, mindig friss és érdekes rovat-típusát ez a garnitúra csinálta meg. Budapest hatalmas fejlődése és modernizálódása hozta magával, hogy a lapszerkesztők az addiginál nagyobb súlyt fektettek a fővárosi ügyekre. Legjobb tollú munkatársaikat küldték el a városházára. Addig a klikkuralom és a törzsfőnök-rendszer uralkodott s nyomott el minden szabad hangot. Mikor az ujságírók bevonultak a közgyűlési terembe: a nyilvánosság ellenőrző szeme vonult be velük és a városi dolgai iránt addig meglehetősen közömbös publikum érdeklődése kísérte az ujságírók munkáját.

Nagy dolgok történtek akkor Budapest életében *Halmos* János polgármestersége alatt. *Akkor vette fel a város az első nagy beruházó-kölcsönt*. Megkezdődtek az iskola-

és a vásárcsarnok-építkezések; az 1903. évi községi választás pedig megmutatta, hogy a közönség sincs teljesen megelégedve azzal, amit és ahogy az öreg városatyák csinálnak. Szóval a polgárság mandátumot adott az új ellenzéknek. Ekkor vonult be a közgyűlés termébe *Vázsonyi* Vilmos demokrata hadserege és a budai „szabadpolgárok”. Rá, néhány esztendőre, 1906-ban pedig a közgyűlés a zseniális *Bárczy* Istvánt ültette bele a polgármesteri székbe és *Bárczy* István polgármesterségével indult meg aztán a főváros páratlan fejlődése, gyarapodása és szépsége. A fejlődésnek ezt a tempóját csak a világháború tudta megakasztani, de a háború alatt és a háború után azokból az intézményekből és alkotásokból élt Budapest, amelyeket a *Bárczy*-éra kreált.

Toma Szilárd, aki mindenáron görög akart lenni...

Az az ujságírógárda, amely *Bárczy* előtt és *Bárczy* idejében városházi riportázt és városi politikát csinált: *tehetséges garnitúra* volt. Jótollúak; ötletesek, kitűnően értették a szakmájukat és tökéletesen kiismerték magukat a városházi adminisztráció és közigazgatás útvesztőjében. Igazi erejük azonban abban volt, hogy száraz közigazgatási témákról is érdekesen tudtak írni és sohasem voltak unalmasak.

Rózsa Károly apró cikkei, amelyek az *Esti Ujság*-ban vagy a *Buda-pesti Hírlap*-ban jelentek meg, — mindmegannyi közigazgatási tanulmány; mindenik egy-egy kis remekmű volt. *Rózsa* pompásan értett hozzá, hogy a maga véleményét a pártokra, tanácsra, néha magára a közgyűlésre rátukmálja.

Kedves alakja volt ennek az újságíró-társaságnak *Toma* Szilárd, aki valamikor politikát csinált a *Nemzet*-nél, később az „*Országos Hírlap*”, majd az „*Az Ujság*” fővárosi rovatvezetője lett. Szenvedélyes vitatkozó. Pompás tolla volt, tele ötlettel, maliciával; de írni nem szeretett. Csak akkor írt, ha nagyon kellett; de az írásai színesek és kedvesek voltak. Meglátszott ezeken az írásokon, hogy az írójuk valamikor a belletrisztikával kacérkodott.

Toma Szilárd jó pajtás volt. Szerette a kollégáit, de legjobban mégis a bort szerette és bor mellett aztán, pityizálás közben csodás dolgokat tudott mesélni régi időkről és régi emberekről. A vitatkozáson és pityizáláson kívül a műgyűjtés volt a passziója. A képekben a moderneket, a kameákban a régieket szerette. Volt egy nagy vágya. Szerette volna, ha fölveszi tagjai közé a dűsgazdag *pesti görög egyház*, melynek akkoriban *mindössze hét tagja volt*. Vágya azonban nem teljesült. A görögök nem akarták maguk közé venni. Azt mondták neki, hogy *csak az esze görög*, valójában nem macedon eredetű, hanem ruthén, tehát semmi keresnivalója sincs a cincárok között.

— *De az anyósom görög* — replikázott *Toma*.

— Ha az anyósa görög, *bármikor eljöhét a templomba imádkozni*. Ünnepeken még gyertyát is kaphat. Az Isten bizonyára éppolyan szívesen fogadja az imádságát, mintha tagja lenne a görög egyháznak...

Toma Szilárd azonban soha nem bocsátotta meg a görögöknek, hogy nem vették maguk közé.

Élete végén *felcsapott vállalkozónak*. Elvállalta a várostól az új lóversenyter és az új gázgyár telkének feltöltését. Már kora reggel kint volt a munkálatoknál; dél felé pedig kis egyfogatúján bekocogott a városházára, hogy az „*Az Ujság*” számára információkat és szenzációkat szerezzen.

Kitűnő ujságíró volt és nagyon jól értette a dolgát *Geley* József, a „*Magyarország*” főváros-rovatának a vezetője is. A városházi ujságírók egyik legöregebbike

volt Geley, aki egy napon rájött, hogy csak ujságírásból nem lehet megélni és Gyömrőn gőzmalmot vásárolt. Molnár lett és nagy-szabású lisztüzleteket bonyolított le. Végül is szegényen, elhagyottan halt meg a kór-házban.

„Vuki” esetei

De a legkedvesebb, legesesebb és legmulatságosabb tagja ennek a garnitúrának mégis csak Vukovári Albert volt, aki a *Pester Lloyd* kommunális rovatát szerkesztette. Hatalmas szál ember; fél fejjel nagyobb még Toma Szilárdnál is, pedig hát Toma is bátran beillett volna Nagy Frigyes gárdistái közé. Vukovári valamikor vasutas-tisztviselő volt báró Podmaniczky Frigyes öccsével együtt az északkeleti vasutnál. Ez a foglalkozás azonban sohasem tetszett neki, aki *állandóan tele volt egyszerű üzleti tervekkel és kombinációkkal*. Nyugdíjba ment és rövidesen hatalmas vagyonhoz juttatta az esze és a hazardériája.

A millenáris kiállítás után öt darab emeletes háza volt Budapesten. Ő volt a Pestvidéki Kőszénbánya Társaság elnöke; vezérigazgatója volt a „tartli”-banknak. Így nevezték a VII—VIII—IX. kerületi takarékpénztárt. Ezenkívül övé volt a „*Neues Politisches Volksblatt*” című német napilap és övé volt az a nyomda, amelyben a német lapot nyomták. Azután 1898-ban jött a nagy építőválság; a „puffra”, adósságra épült házak licitációra kerültek. A „sokszoros háztulajdonos” és nagy építő-vállalkozók közül sok tönkre ment. Egyik-másiknak örülnie kellett, hogyha egykori palotájában kegyelem-ből lakást kanott. Teljesen és tökéletesen tönkrement Vukovári is. A házak, a bank, a bányá, a nyomda és a lap, minden elűszott és Vukovári Albert, mivel jó tolla volt, és volt humora: *elment kifizetéses ujságírónak ahhoz a laphoz, mely nemrégiben még az övé volt.*

— Tudod, barátom, — mondta nekem egyszer — *szerencsére a tollamat nem lehetett elárverezni.* Ilyen zűr-zavar után, mint amilyenén én keresztülmentem, más bolond ember agyonlövi magát. Én elmentem munkatársnak a saját lapomhoz. Még szép tölük, hogy odavettek.

A *Neues Politisches Volksblatt*-tól aztán hamarosan átkerült Vukovári a *Lloyd*-hoz, szerkesztette a kommunális rovatot és egymásután írta a kitűnő cikkeket a lapjába. Tolla tele volt finom maliciával és a maliciáit nagyon szerette a közönsége olvasni. Persze ujságíróskodása idejében sem tudott megpihenni, folytonosan üzleti trükkökön, tranzakciókon és kombinációkon járt az agyveleje. Így aztán nem is csoda, ha nem telt bele tíz esztendő s Vukovári már megint volt háza; hatalmas ötemeletes háza, amelyhez az építési kölcsönt a Székely Ferenc takarékpénztára adta. Székely Ferenc város-anya volt; Lánczy Leóval és még néhány bankigazgatóval együtt tagja a törvényhatósági bizottságnak. Az egyik közgyűlésre Vukovári úgy ment el, hogy a legelső bankigazgatóval, aki belép a terembe, leköti az építkezési kölcsönüzletet. Székely Ferenc, a Belvárosi Takarékpénztár igazgatója jött el legelőször. Vukovári mosolyogva lépett eléje:

— Kedves méltóságos uram! Mikor adhatna nekem néhány pillanatnyi audienciát!?

Vukovári maga mesélte el, hogy mikor Székely őt meglátta, arca elkomorult.

— Mindjárt láttam, — mesélte Vuki — hogy Székely attól ijedt meg, mert azt hitte, hogy 200 koronát akarok kölcsönkérni tőle. Leolvastam az arcáról azt is, hogy elhatározta magában, hogy ha török, ha szakad: száz koronánál nem ad többet.

— Mit parancsol!? — kérdezte Székely rosszat sejtve.

— Mindössze egy kis kölcsönről lenne szó, — szolt mosolyogva Vukovári.

Székely arca elfanyarodott.

— Egy kis kölcsönről lenne szó méltóságos uram, — folytatta Vuki — *mindössze 6—700.000 koronáról.*

Ebben a pillanatban Székely Ferenc arca febraguogott.

— Kedves barátom, boldogan állok rendelkezésére. Mikor láthatom? Sürgősen jöj-

jön el hozzám! — mondta és melegen megrázta Vukovári kezét.

Miután nem százkoronás, hanem „csak 700.000 koronás” kölcsönről volt szó, Székely Ferenc semmiképpen sem akarta elszalasztani az üzletet.

Ilyen volt Vukovári.

„Evésben nincs barátság” és egyébek

Legendákat beszélnek a dolgairól; az ötleteiről, a terveiről. Egyébként az üzleti fineszeiről ő maga is szeretett beszélni és boldog volt, ha egy korsó sör mellett elcseveggetett és eldicsekedhetett. Egyébként nagy ingyenc volt. Szerette a jót és szeretett sokat enni a jóból. Egy városi banketten, amelyen ujságíró kollégáival ő is résztvett, a halastáblából a maga tányérjára szedett minden jó falatot, úgyhogy a szomszédjának, a konkurens német ujság munkatársának, már csak a hal farka és feje jutott. A kolléga tágranyílt szemmel nézi, hogy Vukovári milyen buzgalommal tetézi, szedegeti és rakja tányérjára a hatalmas hal-adagokat. Vukovári a nagy munkában hirtelen a kolléga felé fordul; cvikkerje alól rápislant és szinte röstelkedve mondja neki:

— Hja, lieber Herr Kolléga! *Evésben nincs barátság!*

Mikor Rózsa Károly a gázgyár vezetőtitkára lett, mi kollégák bankettet adtunk a tiszteletére és erre a bankettre meghívtuk a polgármestereket és Heltai Ferencet, a gázgyár vezérigazgatóját. Egymás között szépen felosztottuk, hogy ki köszöntse fel az ünnepeltet, ki éltesse Bárczyt, ki éltesse Heltait. Vukováriak az volt a feladata, hogy Rózsa Károlyra mondjon köszöntőt. El is kezdte a mondókáját. Mondott is *vagy tíz mondatot*. Mivel azonban a szónoklás nem volt mestersége: hamarosan elakadt. Azonban nem jött zavarba. Odafordult egyik kollégájához:

— No, barátom, most már *te folytasd!* Én a szerkesztőségben is csak a „kopfot” csinálom. Te csináld a „részletet”.

Az ujságíró-műhelyben „kopf”-nak tudvalevően a tudósítás bevezetését hívják. Fontos eseményekről szóló tudósítások kopfját rendszerint a jótollú és előkelőbb munkatársak szokták írni. És Vukovári Albert nagyon büszke volt rá, hogy főszerkesztői: Falk Miksa és Singer Zsigmond gyakran vele iratták a kopfot.

Ujságíró parentál a közgyűlés ...

Néhány nappal a világháború kitörése után hagyta ott a szerkesztőségi asztalt és városházi barátait Vukovári. Ezen az első őszi közgyűlésen, amelyen Bárczy István polgármester a törvényhatósági bizottságnak bejelentette a világháborút, ugyanezen a közgyűlésen búcsúzott el néhány kedves, finom, Bárczy-hoz illő meleg szóval az öreg ujságírótól.

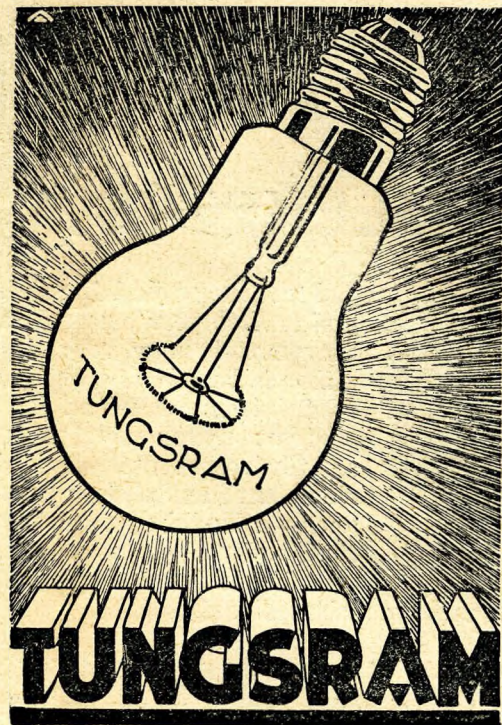
— Méltóztassék megengedni, — mondta Bárczy István a közgyűlésen — ha talán a szokástól eltérően megemlékezem egy halálesetről. Október 2-án temettük el Vukovári Albertet, a „Pester Lloyd” hosszú évtizedeken át volt fővárosi rovatvezetőjét, akit mi olyan gyakran láttunk itt a közgyűlés termében. *Szimpatikus alakja, örökké munkás, eszes, vidám egyénisége mindnyájunknak hiányzik*, akik öt annyszor láttuk e termekben és a főváros érdekében kifejtett tevékenységét értékeltük. Javasolom a tisztelt közgyűlésnek, hogy Vukovári Albert hozzátartozóinak méltóztassék részvételét kifejezni és a részvétnek a mai ülés jegyzőkönyvében is kifejezést adni.

Így búcsúzott el Bárczy István polgármester és vele együtt így búcsúzott el a főváros törvényhatósági bizottsága az öreg ujságírótól.

Lassacsán azután utána ment Vukováriak a többi öreg is, egyenként elment az első garnitúra minden tagja.

A régi garnitúra utolsó tagját, Rózsa Károlyt 1929 májusában temettük el. A régi, öregek helyébe fiatalok jöttek, akik éppen olyan jó ujságírók, mint amilyenek mi voltunk és éppannyira szeretik a fővárost, mint ahogy a régiak szerették, sőt ennek a garnitúrának a régivel szemben még egy hallatlanul nagy előnye van. Az, hogy fiatal.

Pásztor Mihály

JAUERNIK FERENC asztalos-mester

Vállal: épület- és bútorasztalos munkákat

Lakás: Budapest, IX., Ferenc-körút 23. Műhely: Budapest, IX., Tompa-u. 19.

HAUER JOZSEF

háztartozási és tetőfedési vállalkozó

I. Vár, Országház-utca 25. Telefon: Aut. 608-23.

Kövezés, út, csatornaépítés, beton- és lapburkolás
Tervezés, díjtalan költségvetés!

GRAVIESER ALBIN ÉPÍTÉSI VÁLLALAT

BUDAPEST, V., Tükör-u. 5. Telefon: Aut. 120-45.

RAU JÓZSEF ANTAL, TETŐFEDŐ VÁLLALATA

BUDAPEST, III., KISKORONA-UTCA 60.
Elvállal mindennemű tetőfedési munkákat u. m. pala-, cserép- és eternit-fedések szakszerű kivitelét.

PSENICZKA TESTVÉREK címfestő, mázó és szobafestők

Budapest, VIII., Baross-utca 123.
Telefon: József 446-27.

KLIMAY PÁL épületbádogos

légszesz-, vízvezeték-, fürdő- és csatornázási berendező
Budapest, X., Hölg-y-utca 6. — Telefon: Kőbánya: 76-04.

TÁJKERTÉSZET

tervezés és kivitel

FAISKOLAI CIKKEK

gyümölcs- és díszfák, gyümölcs- és díszcserjék, szállóajtóknak, rózsák, évelők és minden más a kertészetekhez tartozó anyagok elsőrendű minőségben

Tost és Molnár kereskedelmi- és tájkertész

Budapest, VII. ker., Erzsébet királyné-út 39. szám.

Telefon: József 396 36.

SÁNDOR M. FERENC

„Ideál” paplangyára

Budapest, IV., Kamermayer Károly-utca 1. szám.

Állami, városi és köztisztviselők szállítója.

Zwarg József és Társai

mérleggyár

Budapest, III., Szépvölgy-utca 8.

Telefon: Automata 516-13.

AZ ÚJ RACIONÁLIS ESZTÉTIKUS VILÁGÍTÁS!

Irodák, kórházak, iskolák, munkatermek számára a

„POULSEN”-armatúra.

Próbalámpákat, vételkényszer nélkül, díjtalanul szerelünk
Kérjen egy „POULSEN”-prospektust!

Blau és Lukács elektromosgyár

Budapest, VI., Eötvös-utca 38.